

CERAMICA TISZAPOLGÁR
DE LA ROMÂNEȘTI – PEȘTERA CU APĂ
(COM. CURTEA, JUD. TIMIȘ).
SĂPĂTURI – MARIUS MOGA, 1948.

Marius Moga, Bogdan Bochiș

Localizarea sitului arheologic.

Localitatea Românești este situată pe teritoriul comunei Curtea, în estul județului Timiș, la aproximativ 60 km de orașul Lugoj.

Peștera cu Apă, având codul speologic 2273/1¹, este situată în sud – estul satului Românești, pe versantul stâng al Văii Pustinei, la 2,2 km. în amonte de confluența acesteia cu pârâul Bega Poienilor, pe Dealul lui Filip (Pl I)². Peștera este situată la altitudinea absolută de 370 m și relativă de 105 m. Este o peșteră activă, cu o dezvoltare de 1386 m (Pl. 2).

În literatura de specialitate cavitatea mai este cunoscută și sub denumirile de: *Peștera Mare de la Fereșești*, *Peștera cu Apă*, *Peștera Românești – Ferești*, *Rumunyezt – barlang* sau *Facsadi – barlang*³.

Istoricul cercetărilor.

Primele cercetări arheologice au fost inițiate de Marius Moga în 1948⁴, fiind reluate de Ion Stratan și Florea Mogoșanu în toamna 1960 și apoi în 1961⁵. În 1963 peștera este supusă unor cercetări de natură speologică, ocazie cu care a fost întocmit și planul peșterii⁶. Investigațiile arheologice vor fi reluate în 1991 de un colectiv format din arheologii Florin Drașovean, Petru Rogozea și Florin Gogâltan⁷. Situl fusese parțial deranjat de unele săpături neautorizate efectuate în peșteră atât în perioada modernă dar și între 1988-1989⁸.

Tehnica de prelucrare a ceramicii.

În cadrul materialului ceramic de la Românești – *Peștera cu Apă* am putut identifica două categorii ceramice aparținând culturii Tiszapolgár, după cum urmează: fină și grosieră.

Ceramica fină: este cel mai bine reprezentată, în proporție de 84,71%. Pasta a fost bine frământată, iar ca degresant s-au folosit mîl, nisip fin, cioburi pisate mărunt și chiar pietriș cu bobul mic. În cele mai multe cazuri arderea a fost reducătoare, culoarea ceramicii fiind în cea mai mare parte negru sau cenușiu închis. Se poate semnală însă și existența unei arderi oxidante, în care caz ceramica are o culoare galben închis sau roșie. De asemenea ceramica de această factură a fost bine lustruită.

Ceramica grosieră: în comparație cu ceramica fină, această categorie ceramică este mai slab reprezentată, în proporție de doar 15,29%. Deși pasta a fost bine frământată, în compoziția acesteia a putut fi observată prezența nisipului, a cioburilor pisate și a pietrișului, folosite ca degresant. Arderea a fost cu predilecție oxidantă, deși fragmente ceramice care au fost arse reducător, de culoare cenușiu – cenușiu închis, apar și în cadrul ceramicii grosiere.

La rîndul lor *butonii* au fost aplicați pe suprafața vaselor fiind lipiți de acestea cu lut care a fost apoi netezit. În cazul celor perforați, aceștia au fost penetrați cu o nuia după aplicarea lor pe vas, atît punctul de intrare cît și cel de ieșire putînd fi observate.

Formele ceramicii.

I. Oala borcan:

I.1. oale borcan tronconice: a. cu buza dreaptă (Pl.III/1)

b. cu buza evazată (Pl.III/2)

I.2. oale borcan bitronconice: a. cu buza dreaptă (Pl.III/3; Pl. III/ 4)

II. Urciorul:

II.1. urcioare cu buza evazată (Pl.III/5)

III. Vasul cu picior:

III.1. vase cu picior perforat (Pl.IV/1,2)

IV. Castronul:

IV.1. castroane tronconice: a. cu buza dreaptă (Pl.IV/5)

b. cu buza evazată (Pl.IV/6)

- IV.2. castroane bitronconice:** a. cu buza dreaptă (Pl.IV/7)
b. cu buza evazată (Pl.V/1, 2)

V. Strachina:

- V.1.** străchini tronconice cu buza evazată (Pl.V/3)
V.2. străchini bitronconice cu buza evazată (Pl.V/4,5)

VI. Vasul globular:

- VI.1.** vase globulare cu buza ușor evazată (Pl.V/6, 7)

VII. Cupa:

- VII.1.** cupe tronconice cu buza evazată (Pl.VI/1,2,3)
VII.2. cupe bitronconice cu buza dreaptă și umărul rotunjit (Pl.VI/4)

VIII. Căna:

- VIII.1.** căni tronconice cu buza dreaptă (Pl.VI/5)
VIII.2. căni bitronconice cu buza dreaptă (Pl.VI/6)

IX. Paharul fără picior:

- IX.1.** pahare tronconice fără picior, cu buza dreaptă (Pl.III/6)

X. Capacul (Pl.VI/7)

Torțile.

- I. Toarta supraînălțată, fixată pe buza vasului (Pl.VI/8)**

II. Toarta perforată:

- II.1.** toartă perforată orizontal, fixată pe corpul vasului (Pl.VI/10)

III. Butoni conici (sau “proeminențe - cioc”):

- III.1.** butoni conici semiperforați orizontal (Pl.V/1)
III.2. perforați total pe orizontală (Pl.III/1; Pl.IV/6)
III.3. perforați total pe verticală (Pl.IV/7)

IV. Butoni semisferici (Pl.III/1; Pl.VIII/4)

În ce privește utilitatea torților, acestea se împart în torți folosite la apucat și torți folosite la agățat. În prima categorie includem torțile

încadrate în tipologia noastră în categoriile I și II (Pl.VI/8,10), iar în a doua categorie intră butonii conici (Pl.IV/7:Pl.V/1; Pl.V/4; Pl.V/5) și cei semisferici (Pl.III/1).

Ornamentația ceramicii.

I. Impresiunea:

- I.1. impresiunile circulare – apar izolate (Pl.V/7) sau în diferite motive (Pl. V/5,6)
- I.2. impresiunile cu unghia (Pl.VI/1)

II. **Perforația:** perforațiile circulare apar în cazul picioarelor de vas (Pl.IV/1,2).

Concluzii.

Materialul ceramic Tiszapolgár de la Românești – *Peștera cu Apă* se încadrează din punct de vedere cronologic în faza a II-a acestei culturi, care se caracterizează printr-o ceramică de culoare cenușie, neagră sau gălbuie, vase cu picior perforat și o mare varietate a formelor de vase⁹. Toate aceste caracteristici pot fi observate și în cazul ceramicii descrise mai sus.

Analogii pentru materialul descris mai sus avem în special pe teritoriul Ungariei la Hódmezővásárhely – *Népkert* pentru strachina bitronconică¹⁰, la Tápé – *Lebő* pentru castronul tronconic¹¹, alte analogii fiind găsite la Deszk, Tiszapolgár și în alte așezări din Ungaria. De asemenea analogii pentru fragmentul de capac (Pl.VI/7) există la Parța și Bucovăț¹², cu diferența că butonii capacelor descoperite în aceste situri sunt perforați.

Dacă pentru impresiunile circulare și picioarele de vas cu perforații găsim analogii la Balta Sărată și Valea Timișului¹³, sau la Kisvárdá - *Darusziget*¹⁴, pentru cele făcute cu unghia nu am găsit însă analogii. Totodată, toarta supraînălțată, reprezentată în Pl.VI/8, cu analogii la Slatina Timiș, ne face să credem că unele dintre fragmentele ceramice descoperite la Românești pot aparține și etapei finale a acestei culturi, etapă de trecere spre cultura Bodrogkeresztúr¹⁵.

NOTE

¹Goran, 1982, p.173 (acesta este codul speologic al peșterii, primele patru cifre reprezentând codul bazinului hidrografic în care este plasată peștera, iar ultima cifră reprezintă codul propriu-zis al peșterii).

- ²Orghidan și colab., 1984, p.119
³Goran, 1982, p.173
⁴Moga, 1964, p.295
⁵Mogoșanu, Stratan, 1966, p.335
⁶Orghidan și colab., 1984, p.119
⁷Rogozea, 1994, p.155; Munteanu M., 1995, p.145
⁸Rogozea, 1994, p.155
⁹Lazarovici, 1975, p.10
¹⁰Bognár – Kutzián, 1972, pl.XL/5
¹¹Bognár – Kutzián, 1972, pl.LXV/6
¹²Lazarovici, 1983, pl.II/1,2
¹³Gumă, Petrovsky, 1979, pl. IV și X
¹⁴Bognár – Kutzián, 1972, pl.XLVIII/1,2,4,8
¹⁵Lazarovici, Munteanu, 1982, p.

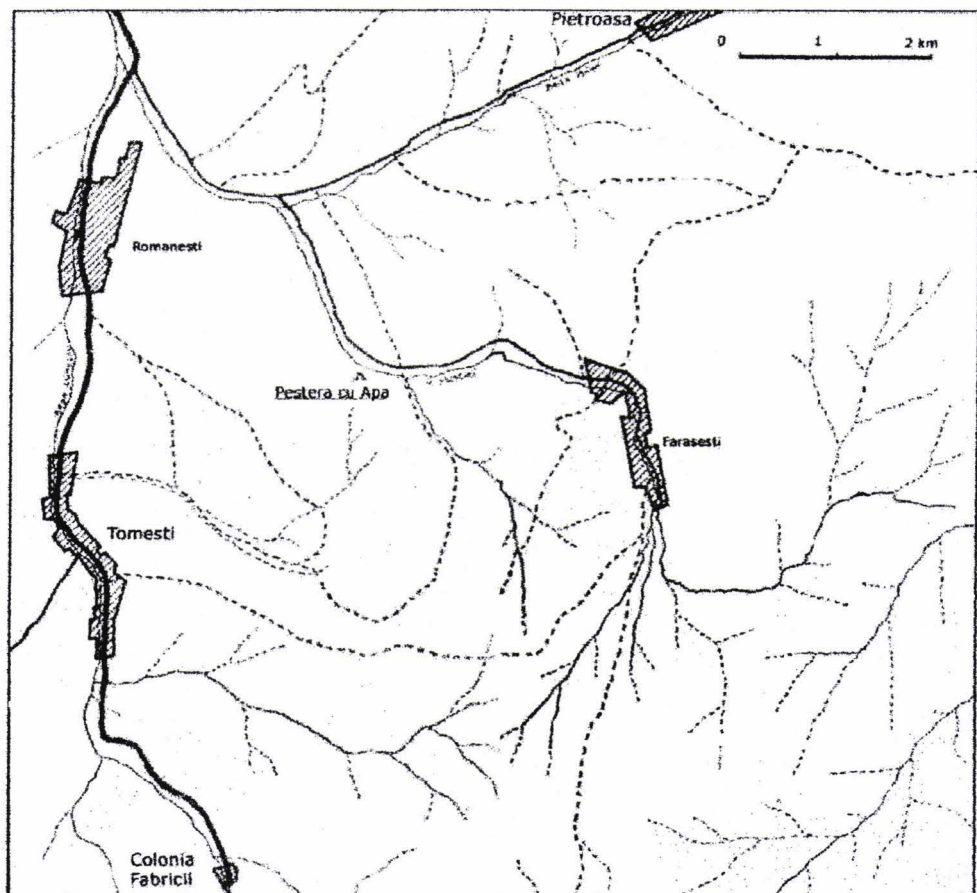
BIBLIOGRAFIE

- Ida Bognár Kutzián, *The Early Copper Age – Tiszapolgár Culture*, Budapesta, 1972.
 Cristian Goran, *Catalogul sistematic al peșterilor din România* – 1981, București, 1982.
 Marian Gumă, Richard Petrovsky, *Noi descoperiri eneolitice timpurii în zona Caransebeșului*, în *Tibiscus*, V, 1979.
 Gheorghe Lazarovici, *Despre eneoliticul timpuriu în Banat*, în *Tibiscus*, IV, 1975.
 Gheorghe Lazarovici, *Principalele probleme ale culturii Tiszapolgár în România*, în *ActaMN*, XX, 1983.
 Gheorghe Lazarovici, Ion Munteanu, *Așezarea eneolitică de la Slatina Timiș*, în *St. Com.C.*, IV, 1982.
 Marius Moga, *Muzeul Regional al Banatului*, în *Rev. Muz.*, anul 1, nr. 3, 1964.
 Florea Mogoșanu, Ion Stratan, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, tom.17, nr. 2, 1966.
 Marius Munteanu, *Considerații antropologice asupra unor oase umane provenite din Peștera de la Românești (jud. Timiș)*, în *Banatica*, 13, 1995.
 Tiberiu Orghidan și colab., *Peșteri din România*, București, 1984.
 Petru Rogozea, *New Archaeological Finds in the Cave of Românești*, în *Symp Alba Iulia*, BiblMA, I, 1994

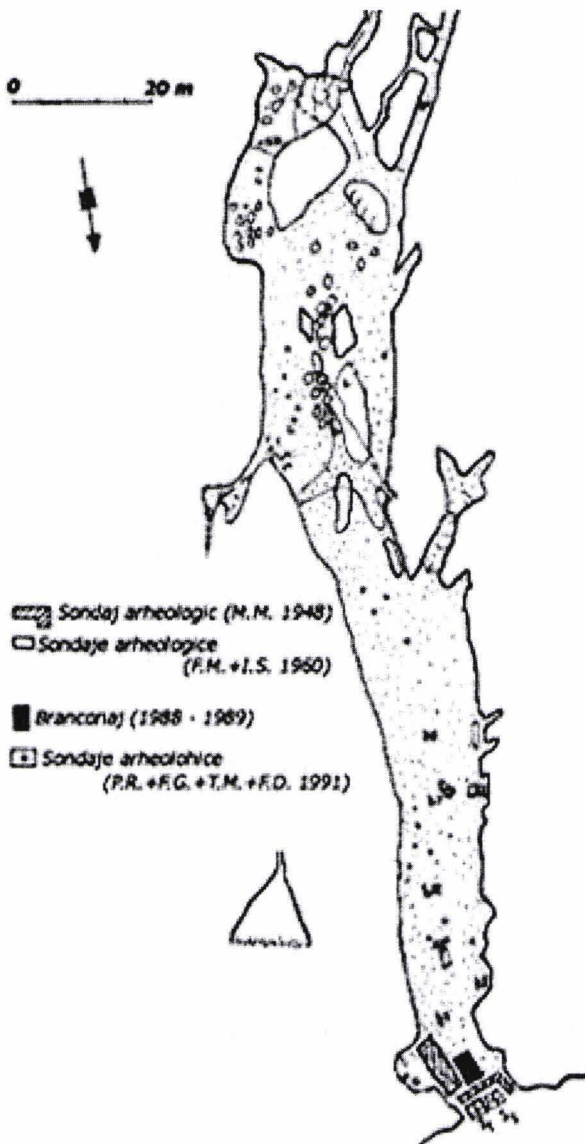
THETISZAPOLGÁR POTTERY FROM ROMÂNEȘTI – PEȘTERA CU APĂ. EXCAVATION – MARIUS MOGA, 1948.

Summary

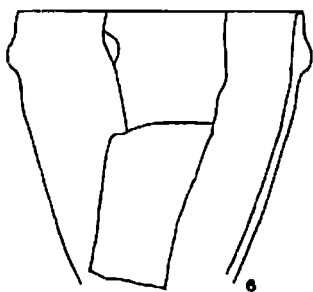
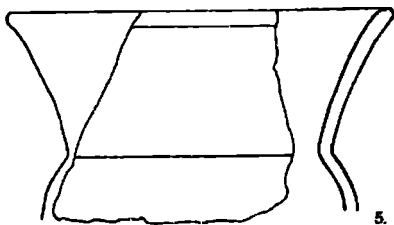
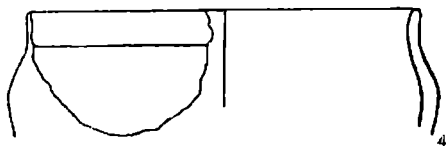
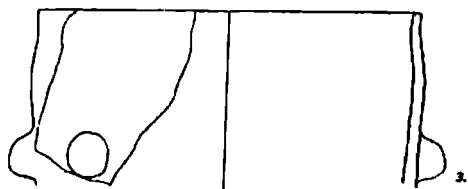
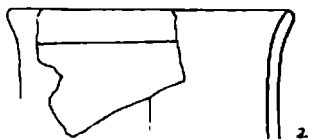
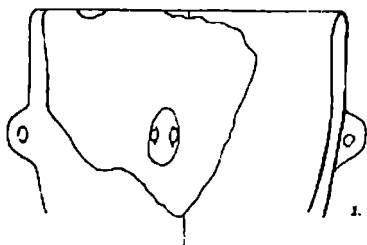
Peștera cu Apă from Românești is located in the eastern part of Timiș County, at about 60km from Lugoj. The cave was the subject of different archaeological excavations: Marius Moga in 1948, Ion Stratan and Florea Mogoșanu between 1960 – 1961 and Florin Drașovean, Petru Rogozea și Florin Gogâltan in 1991. The Tiszapolgár pottery analyzed in this article comes from Marius Moga's excavation in 1948.

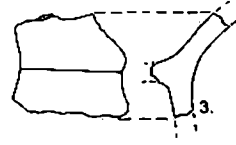
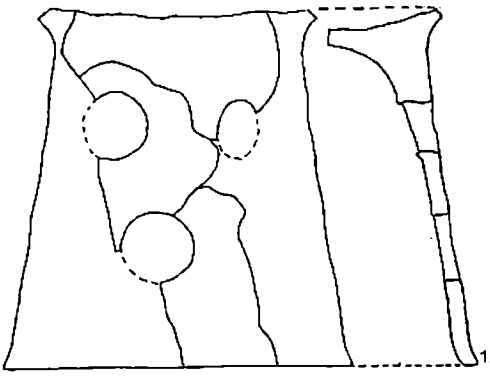
Pl. I. Harta cu localizarea Peșterii cu Apă/The map of the cave area

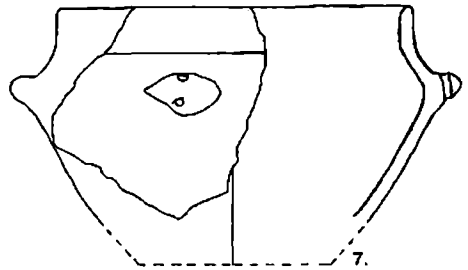
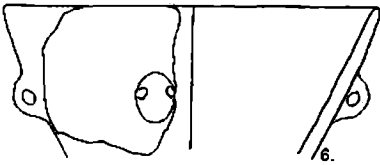
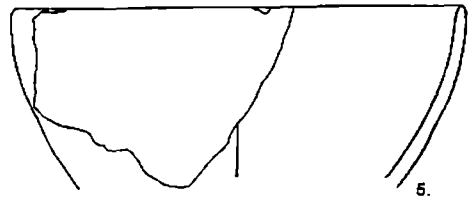
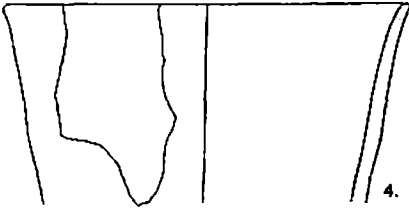
Pl. II – Românești - Peștera cu Apă. Amplasarea săpăturilor arheologice/
The location of the trenches

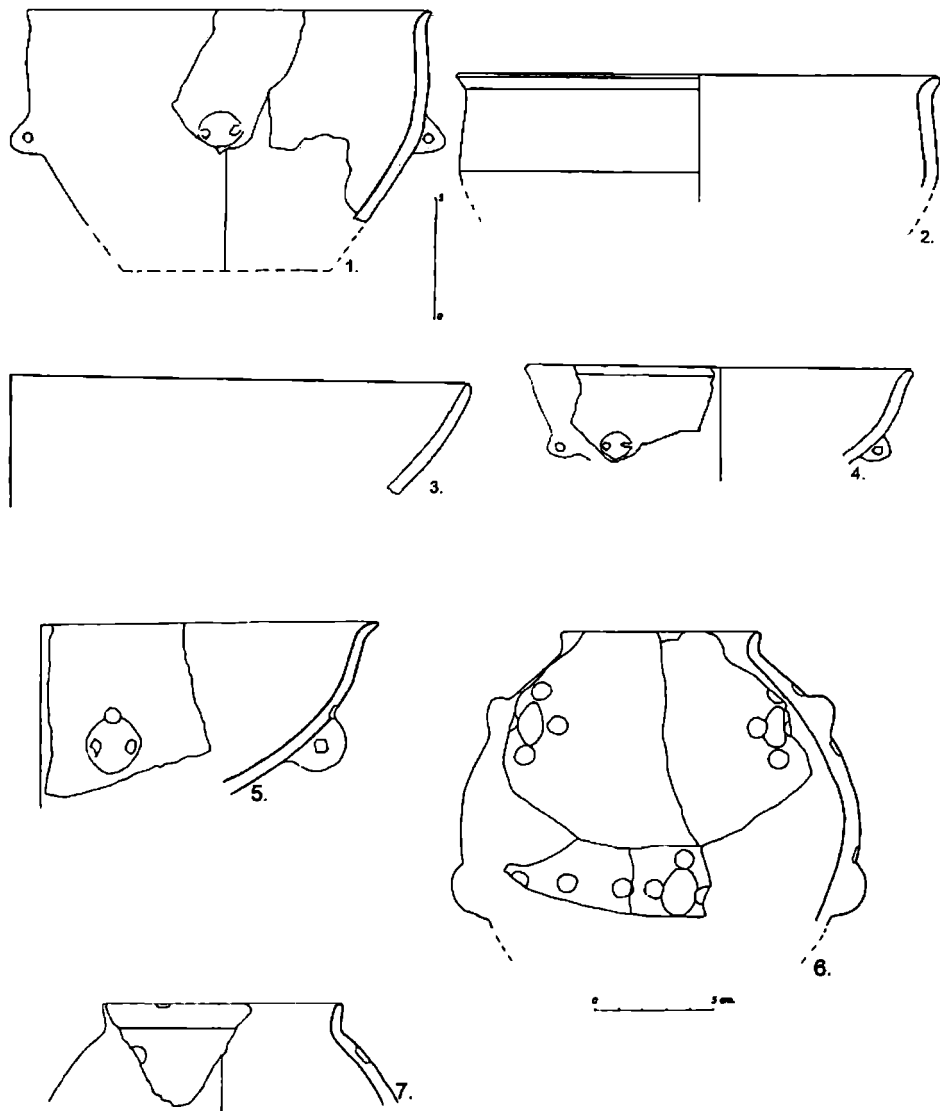
**Pl. III. Ceramică Tiszapolgár din Peștera cu Apă. Campania 1948/
Tiszapolgár pottery from the cave. The campaign of 1948**

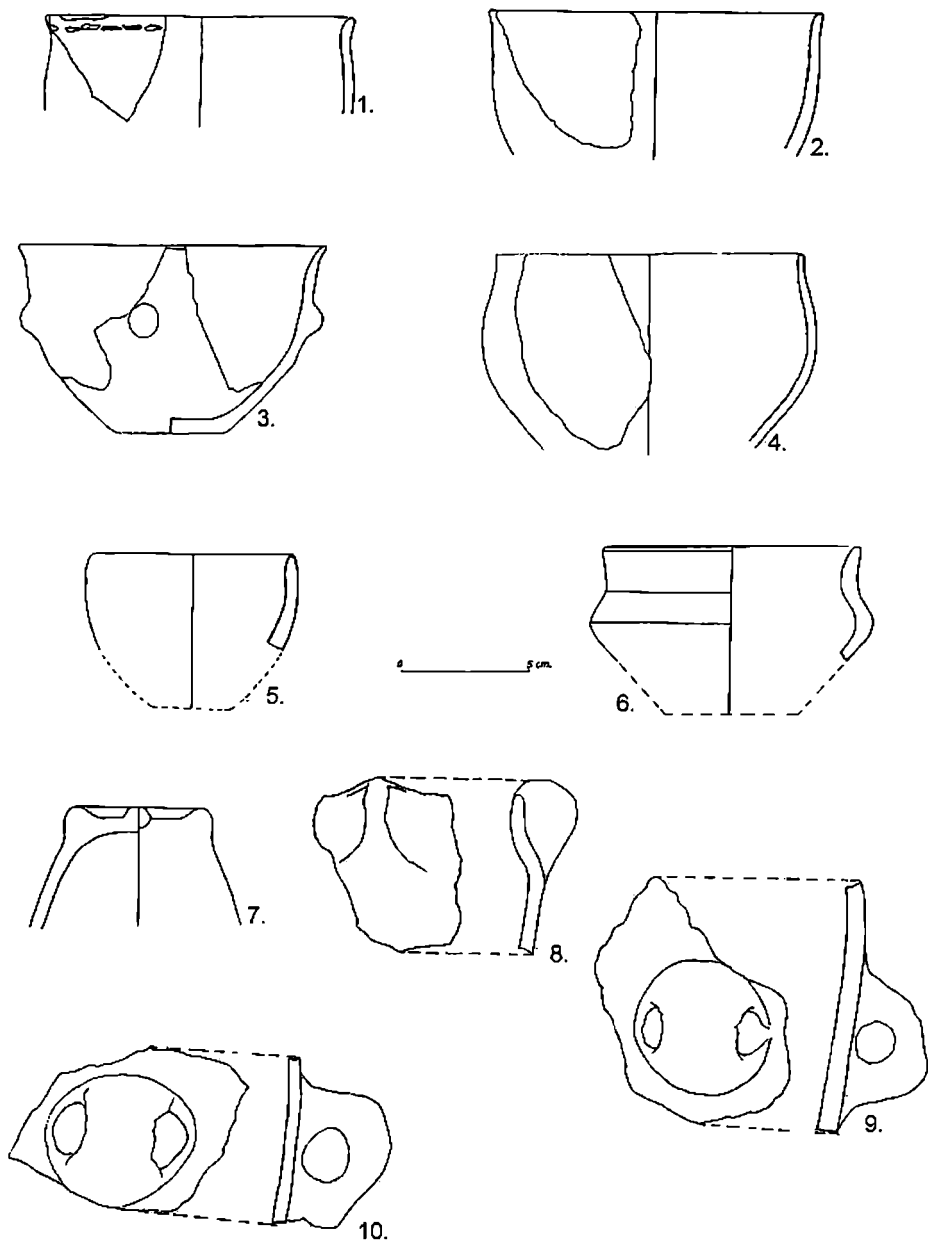
0 5 cm

Pl. IV. Ceramică Tiszapolgár din Peștera cu Apă. Campania 1948/
Tiszapolgár pottery from the cave. The campaign of 1948

**Pl. V. Ceramică Tiszapolgár din Peștera cu Apă. Campania 1948/
Tiszapolgár pottery from the cave. The campaign of 1948**

**Pl. VI. Ceramică Tiszapolgár din Peștera cu Apă. Campania 1948/
Tiszapolgár pottery from the cave. The campaign of 1948**

